AUT, XLVI, 2008, p. 117-123

ROLUL *ACORDULUI* ÎN DISTINGEREA APOZIȚIEI DE ATRIBUTUL CATEGORIAL

de

Emina CĂPĂLNĂŞAN

În privința statutului apoziției, nu există unitate de vederi. În unele lucrări de gramatică, apoziția este tratată în capitolul despre atribut. În altele însă, este contestată încadrarea apoziției la atribut, fiind adusă drept argument „identitatea noțională dintre apoziție şi termenul la care se referă”[1]. Spre deosebire de atribut, al cărui statut *subordonat* este general admis[2], apoziția intră într-o relație de tip special, „de echivalență discursivă, care se constituie între două secvențe lingvistice coreferențiale – *baza* [subl. n. – E. C.] (pe prima poziție) şi *apoziția* [subl. n. – E. C.] (pe cea de-a doua)”[3]. Aşadar, „apoziția şi baza sa indică acelaşi referent”[4], apoziția fiind legată „doar semantic de centrul sintagmei din care face parte”[5], fără a fi dependentă din punct de vedere sintactic. Neexistând un termen situat pe un plan inferior, nu se poate vorbi de o relație de dependență. Apoziția şi baza sunt „situate pe poziții sintactice identice”[6], fiind antrenate într-o *relație de echivalență*. În propoziția **Lui Andrei**, **prietenului** *meu, i s-au furat banii.*, substantivele *lui Andrei* şi *prietenului*, aflate în *raport de echivalență*, prezintă aceleaşi caracteristici de gen, număr şi caz (masculin, singular, dativ). Cu alte cuvinte, există o potrivire formală între cele două elemente subliniate, fără ca această repetare a informațiilor gramaticale să marcheze un raport de *subordonare* (ca în cazul unui atribut acordat în gen, număr şi caz cu termenul pe care îl determină: **Mamei** mele *nu-i trebuie multe pentru a fi fericită*.).

---

[1] Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Bucureşti, Editura Academiei, 1986, p. 257.
[2] *Ibidem*.
[3] ***, *Gramatica limbii române.* II. *Enunțul*, [ediția a III-a], Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, p. 619.
[4] *Ibidem*.
[5] *Ibidem*.
[6] *Ibidem*.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)

„*Coincidența de informație* [subl. n. – E. C.] gramaticală este compatibilă şi cu relația de echivalență[7]”[8], nu doar cu cea de subordonare. În cazul relației de echivalență însă, nu este vorba de un acord propriu-zis, ci de o simplă *coincidență* determinată de identitatea referentului. Drept dovadă, există posibilitatea ca apoziția şi termenul de referință „să aibă particularități gramaticale distincte”[9]: *A poruncit* **slugii***,* **lui Ion***, să plece de la masa stăpânilor.* (substantivele diferă ca gen); *Am refuzat propunerea* **lui Radu***,* **şefa** *mea.* (substantivele diferă ca gen şi caz); *Le-am oferit* **copiilor***, adică* **lui Dan***,* **Simonei***,* **Mioarei***, figurine de ciocolată.* (toate substantivele cu rol de apoziție diferă ca număr prin raportare la bază; apozițiile *Simonei*, *Mioarei* au, de asemenea, gen diferit în raport cu termenul de referință *copiilor*); „Continuarea şi definitivarea lucrărilor de restaurare **a** întregii **gospodării** (**şura şi anexele** acesteia) va [sic!] constitui (…).”[10] (substantivele diferă ca număr şi caz).

După cum se poate observa din exemplele de mai sus, apoziția nu respectă întotdeauna trăsăturile formale ale termenului de referință, pe care îl explicitează. „În acest caz apoziția nu poate fi socotită egală cu un atribut, nu mai e dependentă de cuvântul pe lângă care stă, ci constituie o dublare a acestuia”[11]. „Rolul apoziției este de a preciza *o altă* [subl. n. – E. C.] caracteristică a referentului introdus în comunicare prin primul termen.”[12] Dacă e incorectă formularea *unei fete *frumoasă*, lipsa repetării informației cazuale la apoziție nu este considerată o greşeală: *PSD i-a declarat război* **lui Traian Băsescu***,* **preşedintele** *României.* (în această situație, termenul de referință este un nume propriu). Chiar în situația în care raportul de echivalență se realizează între substantive comune, în limba actuală, cazul diferă[13]: *Au adus un omagiu* **colegului** *lor,* **profesorul**.[14]

---

[7] *Relația de echivalență* (numită şi *apozitivă*) se stabileşte între cel puțin doi termeni; termenii implicați într-o astfel de relație îşi pot schimba locul în enunț, cu modificarea rolului sintactic al fiecăruia; de asemenea, există posibilitatea ca oricare dintre termeni să fie omis din context. „Specifică pentru relația de echivalență – *relație de nondependență apozitivă* – este identitatea referențială a termenilor săi”. – ****Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 24.

[8] Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973, p. 60.

[9] *Ibidem*, p. 61.

[10] www.festivalblaga.as.ro/casamem.htm.

[11] Al. Graur, *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei, 1973, p. 190.

[12] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 620.

[13] Vezi Valeria Guțu Romalo, *op. cit.*, p. 61.

[14] *Apud ibidem*.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)

Cu toate că apoziția poate sta în toate cazurile „din ce în ce mai mult, apoziția se pune în *nominativ*[15], (subl. n. – E. C.), chiar dacă substantivul pe care îl însoțește este la genitiv sau la dativ”[16]: *Adoptarea* **alfabetului** *latin,* **mijloc** *de afirmare a romanității românilor, a fost unul din scopurile Şcolii Ardelene.*; „Se desfăta în mirosul **fumului**, **semn** al nimicului, al sfârşitului.”[17]; „(...) la un moment dat, statul român interzisese consumul **vinului**, **băutură** considerată «izvorul stricăciunilor».”[18] De aceea, apoziția a fost definită astfel: „atributul substantival (de cele mai multe ori nume propriu) pus în cazul *nominativ* (subl. n. – E. C.), indiferent de cazul cuvântului pe care îl determină”[19].

Ediția a III-a a *Gramaticii Academiei* face distincție între *apoziție* şi *atributul categorial*, soluționând astfel dilema legată de acordul cazual al apoziției. „Diferența dintre *apoziție* şi *atributul categorial* apare, în primul rând, la nivel referențial[20]. În cazul structurilor atributive categoriale, primul termen este generic[21], cu sferă noțională largă, iar cel de-al doilea restrânge extensiunea până la unicat”[22].

În lucrarea amintită mai sus este subliniat faptul că „structurile cu atribut categorial sunt construcții *fals* [subl. n. – E. C.] apozitive în care apare un determinativ obligatoriu, restrictiv semantic (restrânge extensiunea primului termen şi serveşte la identificarea referențială a

---

[15] „În limba contemporană, acordul în caz cu substantivul determinat (sau substitut al acestuia) se întâlneşte foarte rar, fiind folosit de unii scriitori ca element arhaizant şi popular”. – Ion Bărbuță (coord.), *Gramatica uzuală a limbii române*, Chişinău, Editura Litera, 2001, p. 252; vezi şi Mioara Avram, *op. cit.*, p. 279.

[16] Al. Graur, *op. cit.*, p. 190.

[17] www.poezie.ro/index.php/personals/241294/Reflexii...

[18] www.ziarultricolorul.ro/articole.php?aid=6087&_nr=271, *Sărutul* (III).

[19] Ion Bărbuță (coord.), *op. cit.*, p. 252; vezi şi Dumitru Bejan, *Gramatica limbii române. Compendiu*, Cluj, Editura Echinox, 1995, p. 304-305 *passim*, lucrare în care se face referire la *apoziție* utilizându-se sintagma *atribut substantival în nominativ*; vezi, de asemenea, *********Gramatica limbii române*, vol. II, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Academiei, 1963, p. 128.

[20] „Considerăm apoziția ca un *referent* [subl aut.] față de un termen de referință. Acest referent este o altă ipostază a aceleiaşi noțiuni exprimate de termenul de referință” – Vasile Şerban, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ediția a II-a revizuită şi completată, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970, p. 43.

[21] Termenul poate fi reprezentat de nume de rudenie, de funcții, de regiuni, de instituții, de opere artistice: **unchiul** *Ioachim*, **tanti** *Mărioara*, **doctorul** *Ciomu*, **inginerul** *Ionescu*, **oraşul** *Timişoara*, **provincia** *Alsacia*, **enclava** *Kaliningrad*, **agenția** *Lufthansa*, **aeroportul** *Henri Coandă*, **romanul** *Mica apocalipsă*. Substantivele comune care intră în alcătuirea construcțiilor de acest tip fac parte din categoria termenilor „susceptibili de a primi o complinire realizată prin nume propriu” – *********Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 630.

[22] *Ibidem*.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)

obiectului prezent în discurs)”[23]. Apoziția, în schimb, „determină semantic baza, fără să restrângă extensiunea acesteia.”[24] În enunțul „Hotelul Campanile Roissy en France este situat chiar lângă aeroportul Charles de Gaulle.”[25], construcțiile *hotelul Campanile Roissy en France* şi *aeroportul Charles de Gaulle* nu sunt apozitive „pentru că cei doi termeni nu focalizează acelaşi concept din perspective diferite. Primul termen este numele clasei, actualizate prin cel de-al doilea termen”[26]. Prin urmare, între *atributul categorial* şi regentul său există *o relație de incluziune*, nu de echivalență[27]. Diferența dintre apoziție şi atributul categorial constă şi în faptul că suprimarea *atributul categorial* „afectează conținutul informațional al enunțului”[28]; exprimarea e deficitară în situația: *Compania introduce noi reglementări cu privire la bagajele de cală.* Prezența atributul categorial în enunț e necesară pentru ca mesajul să nu fie afectat: „*Compania Blue Air introduce noi reglementări cu privire la bagajele de cală.*”[29] „Caracterul suprimabil, mobil”[30] al structurilor apozitive permit excluderea unuia din termeni, fără ca semnificația să fie afectată: *Cristina, colega mea, este blondă*. – *Cristina este blondă. / Colega mea este blondă.* De altfel şi marcarea la nivel grafic a apoziției indică faptul că aceasta se apropie de construcțiile *incidente*[31], care „reprezintă o comunicare marginală”.[32] Caracterul mobil al apoziției se concretizează în posibilitatea de a schimba topica, inversându-se astfel rolurile – „baza devine apoziție, iar apoziția se transformă în bază”[33]. „În privința topicii, atributul categorial are o poziție obligatoriu postpusă regentului”[34]: *Compania Blue Air funcționează în regim low-cost.* Antepunerea atributului categorial este improprie limbii române; cf. engl. „Local **Blue Air** *Airline* carried 75,000 passengers in the first month of 2009.”[35]

La nivel gramatical, diferența dintre apoziție şi atributul categorial constă în realizarea *acordului*. Spre deosebire de apoziție, atributul categorial are *caracter invariabil* sub aspect cazual; acesta „nu stă sub semnul regimului cazual impus de termenul prim, ci are o formă fixă de

[23] *Ibidem*.
[24] *Ibidem*, p. 620.
[25] forum.softpedia.com/lofiversion/index.php/t67692-750.html.
[26] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 630.
[27] Vezi *ibidem*.
[28] *Ibidem*.
[29] www.rombel.com/modules.php?name=News&file=print&sid=1773.
[30] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 619.
[31] Vezi *ibidem*, p. 619 şi 623.
[32] Mioara Avram, *op. cit.*, p. 326.
[33] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 624.
[34] *Ibidem*, p. 631.
[35] www.actmedia.eu/2009/03/10/economic/blue+air,+moderate+growth/19382.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)

nominativ”[36]: „Prin stemă se reprezintă Provincia Autonomă Voivodina şi se exprimă apartenența *Provinciei Autonome* **Voivodina**, ca regiune europeană democratică modernă.”[37]; *Lista cu lansările de carte ale Editurii* **Paralela 45** *va apărea în curând pe site.*; „Bazele *colecției* **Uniforme militare străine** au fost puse după Primul Război Mondial (…).”[38] Repetarea indicilor cazuali la cel de-al doilea termen presupune „transformarea construcției cu atribut categorial în apoziție ecuativă”[39]: *Grădina bunicului* **Petru**[40] *se întindea până la râu.*; *S-a împlinit un an de la moartea bunicului,* **a lui Petru**. Prezența pauzelor, marcate grafic prin virgulă, „este un semn al modificării statutului construcției inițiale; construcția izolată devine o complinire facultativă, pentru stabilirea identității referențiale discursive fiind suficientă prezența substantivului”[41] *bunicul*. Astfel, în cea de-a doua propoziție, precizarea numelui bunicului nu are rolul de a identifica referentul, ci doar de a adăuga o informație privitoare la persoana respectivă. Referindu-se la funcțiile apoziției, Vasile Şerban face distincție între „apoziția cu funcțiuni de *precizare* [subl. n. – E. C.]”[42], care „contribuie la restrângerea sferei noționale a termenului însoțit”[43] şi apoziția cu funcție *explicativă*. Funcțiile apoziției au fost detaliate de Ion Diaconescu. Ne vom opri exclusiv asupra *funcției denominative*, întrucât aceasta interesează discuția noastră: „funcția denominativă [subl aut.] este actualizată de apoziții care desemnează numele specific al unității-bază sau prin care se identifică o persoană sau un obiect dintr-o *clasă* [subl. n. – E. C.]” [44]. Procesul prin care *se denumeşte* se realizează prin „incluziunea totală a apoziției în sfera în sfera semantică a bazei”[45]. Structurile de tipul: *mătuşa* **Mărioara**, *nenea* **Costică**, *sculptorul* **Brâncuşi**, *autoturismul* **Dacia**[46] sunt numite *structuri apozitive cu funcție denominativă*[47]. După părerea noastră, această denumire este pertinentă, ea trimițând direct la rolul pe care îl deține

[36] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 631.
[37] www.skupstinavojvodine.sr.gov.yu/?s=OdlukaGrb&j=RO, *Adunarea Provinciei Autonome Voivodina*.
[38] www.muzeulmilitar.ro/colectii/43.html.
[39] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 631.
[40] În această situație nu se pune virgulă, atributul categorial nefiind izolat de restul construcției; pentru alte situații, vezi www.cna.ro/.../raport_de_monitorizare_limba_romana_sept._2008.pdf, p. 5, unde este semnalată confuzia dintre *atributul categorial* şi *apoziție* – greşeală apărută în presă.
[41] ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 631.
[42] Vezi Vasile Şerban, *op. cit.*, p. 182.
[43] Vezi *ibidem*.
[44] Vezi Ion Diaconescu, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcție şi analiză,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1989, p. 159.
[45] Vezi *ibidem*.
[46] Vezi, pentru alte exemple, *ibidem*, p. 159-160 *passim*.
[47] Vezi *ibidem*, p. 159.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)

construcția. De asemenea, sintagma „structură *apozitivă*” este justificată de caracterul *nedependent*[48] al funcției sintactice asupra căreia ne-am îndreptat atenția. De observat că al doilea termen din structura subliniată: Râul **Bega**[49] *trece prin Timişoara.* este cel necesar, primul termen putând fi omis fără a prejudicia comunicarea: *Bega trece prin Timişoara.*; cf. *Râul* **decolmatat** *trece prin Timişoara. – *Decolmatat trece prin Timişoara.* (prezența substantivului *râul* este necesară, atributul având un caracter *dependent* față de nominalul pe care îl însoțește).

În concluzie, *apoziția* şi *atributul categorial*[50] sunt funcții sintactice diferite, *acordul* contribuind la distingerea celor două.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, Bucureşti, Editura Academiei, 1986.

Bărbuță, Ion (coord.), *Gramatica uzuală a limbii române*, Chişinău, Editura Litera, 2001.

Bejan, Dumitru, *Gramatica limbii române. Compendiu*, Cluj, Editura Echinox, 1995.

Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcție şi analiză,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1989.

Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române*, vol. II. *Sintaxa*, Iaşi, Editura Institutul European, 2002.

***, *Gramatica limbii române*, vol. II, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Academiei, 1963; vol. II. *Enunțul*, [ediția a III-a], Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

Graur, Al., *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei, 1973.

[48] Pentru discuția despre apoziție ca „funcție sintactică de sine stătătoare”, vezi Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, vol. II. *Sintaxa*, Iaşi, Editura Institutul European, 2002, p. 1503-1504.

[49] Corneliu Dimitriu numeşte această alăturare de cuvinte *grup nominal – ibidem*, p. 1519. Considerăm că cele două elemente ale structurii nu formează o unitate, întrucât gradul de dependență dintre ele este scăzut. Substantivul *râu* poate fi restrâns semantic prin oricare dintre substantivele proprii: *Mureş, Dâmbovița, Ialomița, Nera, Nil, Zambezi, Cibin, Timiş, Cerna, Bistra* ş.a., fapt ce demonstrează lipsa de unitate a acestei alăturări şi indică prezența a două părți de propoziție.

[50] În ***, *Gramatica limbii române*. II. *Enunțul*, p. 625-626, se analizează comportamentul gramatical al unei alte funcții sintactice – *apoziția atributivă* – subspecie a apoziției. La fel ca *atributul categorial*, aceasta nu reia informațiile de natură cazuală ale bazei, ci îşi păstrează „o formă fixă de nominativ”. Spre deosebire de atributul categorial, care nu se separă prin virgulă, apoziția atributivă se desparte de bază: *Uite tabloul lui Adrian*, **personalitate locală**. Aşadar, inversarea pozițiilor sintactice produce modificări la nivelul funcțiilor sintactice şi la nivelul punctuației.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)

Guțu Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.

Hodiş, Viorel, *Apoziția şi propoziția apozitivă*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1990.

Şerban, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ediția a II-a revizuită şi completată, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970.

Şerban, Vasile, *Sintaxa limbii române actuale pentru bacalaureat şi admitere în învățământul superior*, Timişoara, Editura Mirton, 1996.

THE ROLE OF THE AGREEMENT IN THE DISTINCTION BETWEEN THE RESTRICTIVE APPOSITION AND THE NON-RESTRICTIVE APPOSITION

(Abstract)

The article deals with the distinction between the Restrictive Apposition and the Non-restrictive Apposition. In a grammatical construction with a Restrictive Apposition, the second element limits and clarifies the foregoing one in a crucial way. On the other hand, the Non-restrictive one does not narrow down the first element, but rather provides additional information about it. We highlight that the difference between the two is given by the way in which the grammatical agreement is made.

BDD-A6415 © 2008 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:46 UTC)